

САҢА ОЛОХ

12+

2019 сыл
Ахсынньы
17 күнэ
оптуорунньук
№ 95
(11652)

Чурапчы улуунун хаһыата

● ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР ●

sanaoloh

оптуорунньук ахсынньы 17> сэрэдэ ахсынньы 18> чаппар ахсынньы 19> бэтиннэ ахсынньы 20> субуота ахсынньы 21> баскыһыанньа ахсынньы 22> бэнидизинньик ахсынньы 23

— УЛУУСКА — БУ КҮННӨРҮӨ —

АЙАН АЛГЫСТААХ ААРТЫГА АРЫЛЫННА

Ахсынньы 13 күнүгэр Чурапчы—Арыылаах суолун, Сылантан Кытаанахха тийэргэ, 4 учаастак оноһуллан, үлэсэ киллэриллэбитин үөрүүлээх аһыллыыта буолла. Итиннэ улуус баһылыгын эбээһинэһин толорооччу, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бырабыыталыстыбатын бэрэссэдээтэлин бастакы солбуйааччы Алексей Колодезников, өрөспүүбүлүкэ суолу онорууга уонна суол хаһаайыстыбатыгар министириин бастакы солбуйааччы Сергей Владимиров, Кытаанах нэһилиэгин баһылыга Егор Потанов, Арыылаах нэһилиэгин баһылыга Николай Сыромятников кыттыһыны ыллылар.

Кытаанах нэһилиэгэр кириигэ суолу арыыйы сизиргэр-туомугар анаан бэлэмнэниллибит түтүгүгэ ынырыылаах ыалдьыттары сахалыы сизиринэн аях тутан көрүстүлэр. Суол-иис түрүктээх, саахала суох айаанаах, дьоллоох-соргулаах, нэһилиэк үүнэригэр-сайдарыгар төлкөлөөх төһүү буоларыгар аал уоттан алгыс этэн көрдөстүлэр. Суолу арыйар символическай лиэнтэ быһыллан, бу үөрүүгэ мустубут араас тизиньикэ Килэни бөһүөлүгэр айаанаата.

“Түтүлгэ” норуот айымньытын дьыттыгар суолу арыыйы өөрүүлээх чааһыгар олохтоохтор үөрэ-көтө, толору мунукулар. Нэһилиэк баһылыга Егор Потанов эбэрдэ тылыгар олохтоохтор өр кэтэстит ыралара туолан, олоххо-

дьаһаха, сайдыыга сүткэн суолталаах хорук тымырга тэннээх суол билинни ирдэбилгэ эппиэттир тына оноһуллубутунан, нэһилиэгин дьонун-сэргэтин аатыттан барба махтаһын тизэргэ. Быйыл сайын 17,5 километир суол оноһуллан, Сылантан оноһуллан кэлбит суолга холбоһон, Кытаанахтан улуус киинигэр тийэс оноһуулаах суолунан айаанныр кыах үөскээбитин, “СУ-77” тэрилтэ үлэһиттэрэ олус эппиэтинэстээхтик ылсан, 50-чачаа сыына, 2 экскаватор тигинэчи үлэлээбиттэрин эттэ. Бизэс сүүсчэ киһи опорор, улуус кииниттэн ыраах сытар нэһилиэккэ бу суол суолтата олус улахан оруолу ыларын бэлиэтээтэ, салгыы бөһүөлэк иһинээҕи суоллары онорууга үлэ барыахтаабын эттэ. Нэһилиэк Бочуотунай грамотатын Алексей Колодезниковка туттарда, Сергей Владимировка “Кытаанах нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина” бэлиэни, дастабырыанньаны туттарда. Бочуотунай грамотанан улуус дьаһалтатын тутуу бөлүгүростарыгар солбуйааччы Руслан Васильев, Алексей Ноговицын, “СУ-77” тэрилтэ генеральнай дириэктэрэ Константин Саввинов, Екатерина Оленова, Александр Ефремов, Татьяна Игнатьева наһараадаланылар.

Алексей Ноговицын эбэрдэ тылы эттэ, улуус саалтата суол оноһуутугар ахсаабат бөлүмттүн уураһын, салгыы Бахсы, Мырыла суолларын онорууга үлэлээхтээхтэрин билиһиннэрдэ. Бырабыыталыстыба бэрэссэдээтэлин бастакы солбуйааччы Алексей Колодезниковка улуус дьаһалтатын махтал суругун, Суол оноһуутугар уонна суол хаһаайыстыбатыгар министири бастакы солбуйааччы Сергей Владимиров “Улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар киллэрсибит кылаатын иһин” үлүс истаапаннаах бэлиэни, дастабырыанньаны туттарда.

Алексей Колодезников эбэрдэ тылы этэн туран, өрөспүүбүлүкэ, Чурапчы улуутугар суол оноһуутугар ыстыллыбыт үлэлэртэн билиһиннэрдэ. Чурапчы улууна быйылгы сылга билгэр-көстөр үлэни ыппытын, Чурапчы—Мындабаайы, Чурапчы—Арыылаах суолларыгар тустаах бырагыраамаларга кириһэн элбэҕи онорторбутун бэлиэтээтэ. Федеральнай суолталаах Халыма суолугар сыппата быһаанаммыт үлэлэр барап иһэллэрин, 2022

сылга Чурапчыттан бастээххэ диэри асфальт суол аһыллыахтаабын эттэ. Бэлиэс категориялаах Кытаанах нэһилиэгин суолу, “Тыа сириг” территорияларын тирэхтээхтик сайыннары” бырагырааматыгар кириһэн оноһулунна, салгыы Арыылаахха диэри онорууга үлэлээтэ. Наада диэтэ, Бырабыыталыстыба махтал суругун “СУ-77” үлэһиттэригэр Николай Саввиновка, Николай Захаровка, Алексей Протопоповка туттарда.

Сергей Ноговицын эбэрдэ тылы этэн туран, “Суол хаһаайыстыбатын Бочуоттаах үлэһитэ” бэлиэни Павел Сирябинга, “Автомобильнай тырааныспар Бочуоттаах үлэһитэ” бэлиэни Нургустан Барашковка, Василий Борисовка, Дмитрий Платоновка, министристибэ Бочуотунай грамотатын Алексей Ноговицынна, Егор Мироновка, Александр Готовцевка, Митрофан Бурцевка туттартаат.

Сылан нэһилиэгин баһылыга Егор Сивцев, Арыылаах нэһилиэгин баһылыга Николай Сыромятников ыалгыы опорор Кытаанах нэһилиэгэр суол аһыллыытыгар тэннэ үөрсэллэрин бэлиэтээн туран, эбэрдэлэрин тизэргилэр.

Кытаанах нэһилиэгин дьыно суолу тутууга көмөлөрүн иһин барба махтаһаларын бэлиэтээн, убаастабыллаах ыалдьыттарын бырааһынныктаабы эбэтинэн күндүлээтилэр.

Алексей СЛЕПЦОВ.

ХАРЫЙА УОТА САНДААРДА

Москва уобалаһын Можайскый уокурук Бородинскый тыатыгар ахсынньы 13 күнүгэр Арассыыйа Саҥа дьыллаабы 20-с харыйатын эрби сылдыар буоллактарына, бу күн Чурапчы нэһилиэгин Ленин аатынан киин болуоссатыгар дьэрэжэн харыйа уота сандаара тыкта.

Халпаан бытарҕан тымнытын ахсыһаа, мустубут кырачаан оҕолору, нэһилиэк олохтоохторун Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Дмитриевич Сивцев үүнэн иһэр Саргылаах 2020 дьыллынан эбэрдэлээтэ. Мустубут дьыно хайалаах ыраах Хоту дойдуттан кэлбит Хаар дьыноор, собурууттан тобууруолут Саҥа Клаустар уонна Сахабыт сириг Эһэ Дьыла сизэ кыыстыын Хаарчааналыын сыарбалаах атынан кэлэн, оҕолор үөрүүлэрин үксэттилэр. Лапайыт куех харыйа тула хоробуот ырыата ылланна, хаар, муус оноһуктар тастарыгар уопсай хаартыска түстүлэр.

Кырыа кыһын Саха сириттэн сабаланаар, оттон Чурапчы улуунун харыйата ахсынньы аам —даам улахан тымныларга сатыллан турдабына, күндээрэ сандаарда.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Чурапчыбытыгар ахсынньы 13 күнүгэр «Айылгы» култуура киинигэр Сурутуу тэрээһиннээхтик буолла.

Кондитер Наталья Иванова бородоуксуйатын дьаарбанката, коллекционердар Надежда Захарова, Лария Федорова уонна Раиса Федорова быыстапкаларга, улууставы бибилиэтикэ саҥа кинигэлэрин быыстапкага, «Бичик» кинигэ кыһатын элгээтиллээх атыыга тэриллэбитэ Сурутуу күнүн ситэрин, кизгэтэн бизирдилэр. Онон кинилэргэ улахан махталбытын тизэрдэбит.

Тэрээһин үөрүүлээх аһыллытын «Саҥа олох» кэрэспэдиэтигэ Марфа Петрова тойугунан арыйда. Улуус дьаһалтатын социальнай саалтатын сапалааччыта Мария Заболоцкая эбэрдэлээн туран, улуус дьокунтааттарын Сэбизин аатыттан махтал суругу Чурапчытаагы почта 2-с учаастаһын почтальонугар Надежда Борисовка, инженер-программист Александр Мишкиннэ туттарда.

Ыйга биридэ тахсар «Төрөөбүт соругум» диэн үөрэх эйгэтин сырдатар анал балаһаны таһаарар үөрэх саалтатыттан Мария Артемьева эбэрдэ тылын, беҕа санаатын эттэ.

Почта отделениетын начальнигына Феодосия Слепцова Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтатын аатыттан махтал суругу Чурапчытаагы почта отделениетын начальнигыгар Ольга Харитоновка, 4-с учаастак

СУРУТУУ КҮНЭ

почтальонугар Варвара Оконешиковага туттарда. «Эрэллээх сурутааччы» диэн анал ааты Евдокия Константиновка, Егор Дьячковскайга уонна Василий Дьячковскайга анаата. Маны таһынан «Кыайы суруга» диэн тизмэҕэ ыппытыбыт уруһуй куонкуруһун түмүгүн билиһиннэрдэ, үс мизэстани үһүөннэрин Дириг агроокуопатын үөрэнээччилэрэ ыллылар.

«Саҥа олох» хаһыат эрдээктэрэ Людмила Горохова алтынны-сэтинньи ыйдарга ыппытыбыт кэпсээн куонкуруһун кыттааччыларын наһараадалаата. Ол курдук, Кылаан кыайылаабынан Кытаанахтан Мария Винокурова ааттанна. Хадаартан Саха Никонина уонна Григорий Турантаев дьүүлүүр субэ биһирэбилин ыллылар. Чурапчыттан Иннокентий Алексеев уонна Анна Спиридонова туоһу суругунан бэлиэтэнилар.

Биир идэлээхпит, «Кыым» хаһыат суруналыыһа Оксана Жиркова бэйэтин хаһыатын түһүнөн сырдатта, ырыатын бэлэктээтэ.

Маны таһынан үөрүүлээх чааһы «Үөрүү» оҕо сайдар киини иитиллээччигэ Сандаара Михайлова

«Радуга» ырыатынан (сал. Айыына Константиновка), С.А. Ногородова аатынан Чурапчы орто окуопатын үөрэнээччигэ Сайаана Массарова «Хотугу дойдум» ырыатынан (сал. Диана Пюртиягина) кизгэттилэр.

Үгэс быһыытынан хас биридди сурутааччы сүүйүүлээх сонньууга кыттар. Ол курдук, улуус дьокунтааттара туруорбут сахалыы иһит нобурун И. Захарова, «Бичик» кинигэ кыһата туруорбут сыаналаах кинигэтин М. Сидорова, «Айыллаан» кинизэ тыйаатырыттан икки билиэти С.Ф. Макаров, почта отделениета туруорбут грилин Л. Аргунова, үөрэх саалтата туруорбут таас иһитин С. Оконешиков, «Саҥа олох» туруорбут сахалыы истииллээх этажеркатын Н. Гаврильева, Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтата туруорбут сахалыы иһит нобурун В. Александров, Наталья Иванова туортарын О. Окоркова, М. Петрова уонна «Кыым» хаһыат туруорбут улахан блендэрин А. Попова тутан, үөрөн «көтөн, махтанан бардылар.

Елена МАКАРИНСКАЯ, Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ хаартыскалара.

— "КЭСКИЛ" УҮҮЯААН ТЭРИЛНИБИТЭ 50 СЫЛЫҢАР —

ЧУРАПЧЫ "КЭСКИЛЭ"

Обзорбурт — эрэлбит!

Лол курдук 50 сыл анараа өттүгэр, 1969 сыл ахсынны санатыгар, Чурапчы селиннэтигэр 50 мизстэлээх оё саада үлэбэ кирибитэ. Кэлин "Кэскил" дээн кэрэ ааттаах уһуяан буолбута.

Оттон оччолорго, үйэ аһаарын нөнүө өттүгэр, бу, улуус киинин биир саамай көстүүлээх сиригэр, Куохара үрэх үрдүгэр, билигин 1-кы уонна 2-с кыбартааллар икки ардыларыгар турар бастакы улахан дыссаат норуотка "деткомбинат" дээн аатынан биллибитэ. Уһуяан бастакы сэлбиздэссэинэн Федот Алексеевич Константинов үлэлээбитэ.

Бу 50 сыл устата уһуяан төһөлөөх элбэх оёну иитэн-үөрэтэн, бэлэмнээн, оскуолаба аһаарытын ааһан сиппээкин!

2002 сылтан "Кэскил" уһуяан сэлбиздэссэинэн СӨ үөрэтириитин туйгуна, РФ уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ Анастасия Афанасьевна Григорьева үлэлиир. Кини салайар кэмигэр, бу 17 сыл иһигэр, "Кэскил" оё саада федеральнай инновационнай быһаһаакка статустанна, Араассыйаба "Сыл бастын уһуяана", сэлбиздэссэи А.А.Григорьева "Сыл бастын салайааччыта" ааты ыллылар. Бэйэтин инновационнай үлэтинэн, уһуяан икки төгүл Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бэрэсидьиэнин анал Гранын ылары ситистэ.

2013, 2017, 2019 сылларга "Кэскил" Оёну сайыннаран киин иитээччилэрэ Николай Дьяковскай, Наталья Нектегаева, Нюрбина Слепцова өрөспүүбүлүкэтээби "Сыл бастын иитээччигэ" куонкурус лауреатынан уонна дипломаннарынан буолбуттарынан түмсүүлээх кэлэктиип кизин туттуон туттар. Манна барытыгар, биллэн турар, 39-с сылын салайар үлэбэ уопуттаах уһуяан сэлбиздэссэин Анастасия Афанасьевна уонна өр сыл методичинан үлэлиир СӨ үөрэтириитин туйгуна Анна Шарина оруоллара көстөн турар.

Кэлэктиип 3 куортуһунан, 6 бөлөбүнэн, 3 сааһыттан 7-гэр дээрэ 135 оёну хабан, иитэр-сайыннаран үлэни ситиһиилээхтик ыттар.

Уһуяан инновационнай үлэтэ өрөспүүбүлүкэ, Араассыйа таһымыгар тахсытыгар куус-көмө буолбут дьонунан методист, этнопедагог, улууска биир бастакы анал үрдүк үөрэхтээх, РСФСР үөрэтириитин туйгуна, Учутталлар учуталлара Галина Николаевна Дьяковская уонна өр сылларга уһуяан наачнай үлэбэ сүбэһитэ, педагогической наука хандьыдаата, доцент Ольга Иннокентьевна Михалева буолаллар.

Чахчылар

- "Кэскил" уһуяан 12-с сылын уопаттарга анаан улуустаабы "Мохсоёол" байыаннай-ыспартыбынай күрэхтэһиини тэрийэн ыттар. Бырайыак ааптара — физкультурна инструктора Ольга Ложкина.

- Уһуяанна эр дьон-педагогтар уһунуук айымньылаахтык үлэлииллэр. Сылын ахсын 8-9 эр дьон үлэһиттэн быйыл 4-дэ — педагог. Эр дьон-педагогтар холбоһуктаах бырайыактара "Эр хоһуун" улууска бастакынан "Кэскил" онотулунна.

- Уһуяан «Үрүмэччи» үнүкүүтүн ансаамбыла

өрөспүүбүлүкэнэн, дойду араас куораттарынан куонкурустарга, бэстибээллэргэ үрдүк ситиһиилээхтик кыттар, сахабыт култууратын киэнник пропагандалыйар.

- "Кэскиллэр" улууска Оёо ыһыабын аан бастакынан сабалаабыттара. Саха олонхотун эмиэ улууска биир бастакынан туруорбуттара.

"Мохсоёол" үрдүккэ дьулуһар

"Кэскил" уһуяан көбүлээн, тэрийэн, улуус оёо саадтарын улахан бөлөхтөрүн уопаттарыгар анаан ыттар "Мохсоёол" куонкуруһун интэриэһиргээн, өйөөн, улуустаабы "Саһа олох" хаһыат бу 12 сыл устата мэлдьи сырдатан кэлбитэ. "Маарыкчаан" олохтоох телестудия биэриини бэлэмнээн, сыллата өрөспүүбүлүкэбэ таһаарбыта олус хайбаллаах, махталлаах. Өрөспүүбүлүкэ хаһыаттарыгар "Мохсоёол" туһунан эмиэ суруллар. Бу аһыйах хонуктаабыта СӨ Ил Дархана Айсен Николаев "Биһиги — Араассыйа кэскилэбит!" бырайыак туһунан" ыйааба тахсытынан бары билэбит. Оттон "Кэскил" уһуяан оёну патриотической иитиһигэ тулхадыйбат, ситимнээх үлэни ыттарын, бу 12 сыл анараа өттүгэр сабалаабыт "Мохсоёол" куонкуруһа даһаны ырыпхайдык туһулуур.

- "Мохсоёол" куонкуруслутугар улуус уһуяаннарын улахан уопаттара кытталлар. Чөмчүүк саастаах уол оёну төрөөбүт төрүт буоругар сыһыаран иити, эр киһилии майгыны олохсугуу — патриотической тыынга иити хайыкха сүрүн ис хоһоно буолар. Уол оёо кыра эрдэһиттэн хорсун санаалаах, быһаарынылаах, эппиэтинээстээх, көмүскэс, Ийэ дойдутугар бэринилээх буола улаатарыгар, "Мохсоёол" байыаннай-ыспартыбынай оонньуу сабыдыала улахана саарбаба суох.

Кини хамаанда тыыныгар уһуулар. Биир киһи курдук түмсүүлээх буолууну, хамаанда күүһүн-кыабын өйдүү улаатар. Кыра сааһыттан Ийэ дойдутун таптыырга, кизин туттарга иитиллэр. Хас биридди хамаанда бэйэтэ дэбиистээх, ырыалаах буолар, ону бастакы түһүмэхтэн — эбэрдэттэн сабалаан, оёолор бука бары олус дьохуннаахтык көрдөрөллөр.

Сыл ахсын олунньуга эр-дьон педагогтар өрөспүүбүлүкэтээби форумнара ытыллар. Быйыл түмсүү кыттыылаахтара — 35 эр киһи-педагог "Мохсоёол" күрэхтэһиини көрө, уопут ыла биһизэ анаан-минээн кэлэ сырыттылар, — диір уһуяан салайааччыта.

Оттон олонхоёо "Кэскил" уһуяан иитиллээччигэ, улуустаабы, өрөспүүбүлүкэтээби куонкурустар, бэстибээллэр лауреаттара, быйыл 1-кы кылаас үөрэнээччигэ Туйгуна Павлова, саха биллиилээх олонхоһута Иннокентий Теплоухов-Тимофеев төрөөбүтэ 150 сылын көрсө, саас муус устарга ытыллыбыт улуустаабы "Күн сарданалара" куонкуруска Гран-при буолан үөртэ.

Анастасия Афанасьевна уопуттаах салайааччы буоларын кэлэктиипин ситиһиилэрин таһынан, көхтөөх уопастыбаннаыга, олоххо актыыбынай позициялааба эмиэ туһулууллар. Өр сыл комсомольскай тэрилтэ сэкиратээринэн, нэһилиэк дьокутаатынан, селсэбизт бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбитэ. Мин кинини көрсөн, уһуяанын туһунан кэпсэи туһаригэр көрдөстүм.

- Биһиги уһуяаммыт атыттартан уратыта — оёну аһаас эйгэнэн сырытыннаран, кини бэйэтин баһатынан, сатабылын сайыннаран кыах биэри буолар. Хас биридди иитээччи, педагог эйгэ тарина оёолору дьарыктыыр. Холобур, Ыллыан баһалаа оёоёо "Күөрээгэ", үнүкүүтүргэ "Үрүмэччи", уһанарга мэйийэргэ "Туйа", иистэнэргэ, сыһыарарга "Симэх", "Туос оһуора", "Сил симэбэ", сүүрэгэ-көтөргө "Эрчим", аһарга, айарга "Тыл түһүлгэтэ", "Ыллык", онтон да атын эйгэлэр оёо сатабылын сайыннараллар. Биһиги физкультурнай инструкторбыт сарсыарда 8 анаартан сабалаан, кизэ 17 чаас 30 мүнүүтэбэ дээрэ тохтоло суох оёолору кытта үлэлиир. Мусукаалынай уруһуй, хореография, английскай тыл, робототехникка кабинеттара эмиэ күнү быһа аһаастар.

Иитэр-сайыннаран үлэбэтин 16-с сылын, үрдүк үөрэхтээх, туйгун категориялаах, СӨ Ил Дарханын анал Гранынан наһараадалааммыт, СӨ үөрэтириитин туйгуна, РФ үөрэхтэһинин бочуоттаах үлэһитэ Анна Афанасьевна Шарина салайар. Улууска, өрөспүүбүлүкэбэ биллэр-көстөр үлэлээх хореограф Изабелла Аржадьевна Адамова салаататынан "Үрүмэччи" үнүкүү бөлөбө кэлин 5 сылга ситиһиитэ элбэх. Намнаабы педагогической коллеһы бүтэрбит Николай Семенович Дьяковскай биһизкэ 2005 сылтан оёну уруһуйга, мэйийиһигэ, уһаныыга үөртээр. Кини өрөспүүбүлүкэтээби эр дьон — педагог күрэдин кыайылааба, "Сыл бастын иитээччигэ" күрэс лауреата, туйгун категориялаах, үрдүк үөрэхтээх испиэлиис. Сылын ахсын уруһуйга талааннаах оёолор персональный быыстапкалара тэриллэр. Өрөспүүбүлүкэ, Араассыйа араас куораттарыгар быыстапкаларга, куонкурустарга кытталлар. Эр киһи педагог уһуяанна үлэлиирэ бириэмэ ирдэбилэ. Кинилэри кытта оёо бочумнаах буолар, эппиэтинээһин үрдэтэр уонна үөрэтиитин кэбэбэстик ылынар. Өсөө биір холобур — Афанасий Петрович Сыромятников быйыл 7-с сылын ситиһиилээхтик мусукаалынай салайааччынан үлэлиир.

Араас сылларга кэлэктиипи Елена Васильевна Илларионова, Мария Ивановна Чичигинарова, Валентина Николаевна Иустинова, Надежда Васильевна Манахова, Анна Ванифатьевна Новгородова, Сардаана Михайловна Захарова салайбыттара. Кэлэктиип кизин туттар бэтэрээннэр-дээх: Ытыктыыр киһибит, тыыл бэтэрээнэ Мария Григорьевна Старостина (Смирникова), кизин тутта ааттыыбыт 70-80-с сылларга биһиги уһуяаммытыгар өр үлэлээбит бэтэрэммитин, СӨ бастакы Ил Дарханын Егор Борисов күн күбэй ийэтин Прасковья Ильинична Борисованы. Кинини кытта биіргэ үлэлээбит дьон уһуяаммытыгар күн, бүгүн баарбыт. Бу чахчы үтүө киһини үүнэр көлүөнэ умнубатын туһугар улуус утумнаах үлэни ыттар. Өр сылларга идэлээх сойуус үлэтин Тамара Константинова, Альбина Пестерева салайан кэллилэр. Биһизкэ үгүс үтүө дьон үлэлээн ааспыта. Сайдыы туһугар кылааттарын киллэрбит дьоммутун умнубаппыт. Үбүлүөйбүтүн көрсө уһуяаммыт туһунан кинигэ бэлэмни сылдыабыт, — дээн сэлэргээтэ сэлбиздэссэ Анастасия Григорьева.

Бу курдук, 50 сыл устата бары кыабын, сатабылын ууран үлэлээн ааспыт аба көлүөнэ уопутун утумнаан, салһаан, сайыннаран, бүгүнгү "Кэскил" уһуяан түмсүүлээх кэлэктиипэ, оёолорбут — эрэлбит оскуолаба бэлэмнээх, олоххо тардыһылаах, үрдүк култууралаах дьон буолан тахсалларын, сайдыы, туруктаах буолуу туһугар бары күүһүн ууран, төрөптүттэри кытта ыкса ситимнээхтик, айымньылаахтык үлэлиир.

Татьяна МАРКОВА.

Успуорка уһуйар кыһабыт, үбүлүөйгүнэн!

саҕаламмыта. Уопсай тэрээһиннэ, улуус дьаһалтатта, үөрэх салалтатта, очколорго Чурапчы нэһилиэгин салайан олорбут баһылык Анатолий Саргыдаев элбэх көмөнү онорбуттара.

Успуорт оскуола бастакы дириэктэринэн РФ физическэй култуура уонна успуорт туйгуна, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, СӨ «Урожай» ФСО Бочуоттаах үлэһитэ Виктор Семенович Дьяконов аһаммыта. Чурапчы орто оскуолатыгар сүрүн болҕомто ууруллан, остуол тизиниһигэр, мас тардыһыытыгар, волейболга дьарык саҕаламмыта Тириэньэрдэринэн — остуол тизиниһигэр Светлана Башарина, мас тардыһыытыгар Александр Попов, волейболга Владислав Кривошапкин саҕалаабыттара. Нэһилиэктэргэ Мугудайга буулдьанан ытыыга Иван Захаров, Одьулуунна мас тардыһыытыгар Егор Капитонов, Кытаанааха хайыһар отделениетыгар Алексей Терютин үлэлээбиттэрэ. Хатылыга буюкса тириэньэринэн Григорий Кривошапкин, Хайахсыкка остуол тизиниһигэр Семен Васильев, Дирингэ волейболга Иван Флегонтов үлэлэрин тэтимнээхтик саҕалаабыттара.

Оччотооһу физкултуура учууталлара бары көрүнүгэ дэгиттэр, эрдэттэн даҕаны бэйэлэрин көрүнүгэринэн оскуолаларга тустаах үлэлэригэр үөрэх таһынан куруһуоктарга, сизэсийэлэргэ үлэлээбит буолан, үлэлэрин бары көхтөөхтүк, ситиһиһээхтик саҕалаабыттара. Ол курдук, остуол тизиниһигэр 1999–2001 сылларга Светлана Башарина дьарыктыыр оҕолоро өрөспүүбүлүкэ бастакы миэстэни ылыбыттара, биридиһлэн чөмпүйөөннөр, призёрдар тахсыбыттара. Мас тардыһыытыгар Александр Попов итиллээччилэрэ хамаанданан өрөспүүбүлүкэ бастакы миэстэ буолары ситиспиттэрэ. 2001 сыллаахха Дирин нэһилиэгин филиалын тириэньэр Иван Флегонтов салайааччылаах улуус үөрэнээччилэрин хамаандата уолаттарга өрөспүүбүлүкэ бастаабыттара. Бу ситиһи уолаттарга волейбол көрүнэр улууска 30-тан тахса сыл буолан баран биридэ эргилибитэ.

1999 сыл Мугудайга Иван Захаров үлэлэтэр филиалын үөрэнээччилэрэ буулдьанан ытыыга, байыаннай-прикладной многоборьега өрөспүүбүлүкэ кыайан, Санкт-Петербурга Арасыйыа чөмпүйэһитигэр кыттыбыттара. Алтыс кылаас үөрэнээччигэ Нарыйа Жергина сахалартан дьахталларга бу көрүнүгэ бастаабын Арасыйыа успуордун маастарын нуорматын толорон, Саха сирин успуордун устуоруйатыгар улахан үөрүүлээх ситиһини аҕалыта, онон оскуолабытыгар бастакы Арасыйыа маастара үүммүтэ. 2004 сыллаахха «Азия оҕолоро» үһүс ыспартыбынай оонньууларга үөрэх министириин дьаһалынан тэрийэр хамыһыа сас-таабыгар дириэктэр Виктор Семенович Дьяконов, тириэньэр Светлана Башарина үлэлээбиттэрэ. Үс үөрэнээччибит Володя Тарабукин, Дима Григорьев волейболга, Саргы Иванова остуол тизиниһигэр өрөспүүбүлүкэ сүүмэрдэммит хамаандатын састаабыгар кириэн күрэхтэспиттэрэ. 2008 сыллаахха «Азия оҕолоро» төрдүс норуоттар икки ардыларынааһы турнирга Одьулуун филиалын мас тардыһыытыгар Егор Капитонов итиллээччилэрэ Ньургун Седалицев, Саша Иванов иккис миэстэ буолбуттара.

Ыаллыы сытар илин эңээр оҕо ыспартыбынай оскуолаларын кытары биридэ үлэлэһи, үлэуолутун атастаһы, хардарыта сибээһэ олохтоммута. Кытай норуодунан өрөспүүбүлүкэтин Харбин куорат университетин тизинсэ тириэньэрин уонна Чурапчытааһы успуорт үнүстүүтүн холбоһуктаах сэмэһээрдэрэ, тизинсэ маастар кылаастар ытыллыбыттара.

1999-2005 сылларга уопсайа 1 Арасыйыа маастара, 4 маастарга хандыдаат, 1 Арасыйыа чөмпүйэһитин призёра, 2 Арасыйыа первенствотын призёра, 4 Арасыйыа

турнирдарын чөмпүйөөннөрэ, СӨ оҕолорго 44 чөмпүйөһүнэ, 61 призёра бэлэмнэммиттэрэ. Бастакы бизс сылга ытыллыбыт күрэхтэһиһлэргэ ситиһиһлээх оскуолабыт бастың оҕолорунан киэн туттабыт. Дьулус Яковлев, Сеня Яковлев, Ньургун Осипов, Миша Платонов, Гриша Платонов, Надя Федулова уо.д.а.

Бу сылларга Устаал бигэргэнэн, тэрилтэ нормативнай-правовой докумуннарна оноруллубуттара уонна уопсай Саха сирин үөрэхтэһингэ министристибэттэн уопсай үлэс көңүл, лицензия ылыллыбыта.

2003–2004 үөрэх дьылыгар оройуон киинигэр «Моя Якутия в XX веке» бырагырааманан Чурапчы нэһилиэгин киинигэр тутуллубут саҕа ыспартыбынай-култуурунай комплекс Оҕо успуордун оскуолатын кэлэктиипигэр бэриллибитэ.

2005 сылтан оскуоланы СӨ успуордун үтүөлээх үлэһитэ, көнүл тустууга ССРС успуордун маастара, уолаттарга Сэбизскэй сойуус чөмпүйөһө Семен Семенович Морфуннов дириэктэринэн аһаммыта.

Бу сылларга методиһынан Чурапчыбыт улууһун аҕа көпүөнэ физкултуурага учуутала, өр сылларга волейболга улууслутчизин көмүскэбит, тириэньэрдэбит, Чурапчыга ДСО «Урожай» бэрэссэдэстэлинэн таһаарылаахтык үлэлээбит Василий Оконешников үлэлээбитэ. 2005–2016 сыллар усталаарыгар 1 Арасыйыа маастара, 7 Саха сирин маастардара, Арасыйыа таһымнаах турнирдарга 7 кыһыл көмүс, 25 үрүн, боронса мэтээли, 102 СӨ чөмпүйөһүнэрэ, 182 оҕолорго призёрдар, 236 араас таһымнаах өрөспүүбүлүкэбитигэр ытыллыбыт турнирдар чөмпүйөһүнэрэ, 417 призёрдара итиллибиттэрэ. Ол курдук, киэн тутта ааттыыр үөрэнээччилэрбитинэн буолаллар: Дьулус Яковлев, Петя Охлопков, Мичил Яковлев, Айсен Тимофеев, Оля Захарова, Ньургун Седалицев, Андрей Пугачев, Роман Аржаков, ини-бии Вова, Изот Кривошапкиннар, Сайаана Батарина, Ньургун Пестряков, Ньургуйаана Смирникова, Сардаана Борисова уо.д.а.

Семен Семенович үлэһири кэмнэригэр улуус дьаһалтатын кытары сөптөөхтүк биридэ үлэлэһэн, оҕо успуордун сайдыыта өйөнөн, усулуобуйа тэриллэн, улуус бүүдүүтүтүн оҕолор айаннарыгар анал бырагыраама быһытынан үп көрүллүүтэ олохтоммута. Саҕа «УАЗ» микроавтобус массасынаны үөрэх министристибэтэ биэрэн, оҕолор элбэх күрэхтэһиһлэргэ кыттар буолбуттара, онон маастырыстыбалара биллэрдик эбиллибитэ. Бу сылларга улууслут үөрэгин салалтатын Михаил Никуфоров, Егор Сидоров, Василий Коркин, Константин Чичигинов салайан, элбэх көмөнү, өйбүлү онорбуттара.

Тириэньэр үлэтэ оҕону кытары үлэ бириэмэни харыстаабакка, сынньаммакка, үөрэтэр оҕолор төрөппүт кэриэтэ сыһыанга киридэххэ, төрөппүттэр эийэхэ эрэнэр буоллахтарына, үлэ тахсылаах буолар. Ыр сылларга үлэлээбит тириэньэрдэрэ И.С.Захарова, Г.М.Кривошапкина, В.Н.Кривошапкина, С.Н.Башарина, П.Ф.Митингэ, И.Ф.Флегонтова, А.Н.Терютингэ, Д.Н.Макарова, Е.С.Капитонова, С.Д.Васильева, Д.Н.Макарова, Д.Н.Седалицева, П.Д.Собакина, В.М.Скрябина оскуола салалтата дириэктэр махтанар.

2016-2018 сыл оскуола дириэктэринэн Дьулустан Васильевич Егоров ананан үлэлээбитэ. Бу сылларга улуус дьаһалтатын уурааһынан Чурапчы киинигэр турар, 2013 сыллаахха XIX-с «Маннаары оонньууларын» көрсө тутуллан үлэс кирибит А.И.Федотов аатын сүгэр ыспартыбынай комплекс ДЮСШ балаансатыгар бэриллэн, ситиһиһлээх үлэ-хамнас ытыллар.

2016–2019 сылларга Улук Илгини федеральнай уокурукка ыспартыбынай оскуола оҕолорун ситиһиһлэрэ

1-кы миэстэлээх 8, 2-с миэстэлээх 4, 3-с миэстэлээх 12, Арасыйыа таһымнаах күрэхтэһиһлэргэ 1-кы миэстэлээх 12, 2-с миэстэлээх 12, 3-с миэстэлээх 14, норуоттар икки ардыларынааһы турнирдарга 1-кы миэстэлээх 2, 3-с миэстэлээх 2.

2019с түмүгүнэн РФ маастара Уйусхан Захаров 2020 сылга саанан ытыыга Арасыйыа оҕолорго сүүмэрдэммит хамаандатын састаабыгар, Миша Аржаков саанан ытыыга, Вова Кривошапкин тизинсэ Саха сирин сүрүн хамаандатыгар киридилэр. Кэнники сылларга ситиһиһлээх оҕолорбут: Уйусхан Захаров, Владислав Кузьмин, Петя Охлопков, Саяна Батарина, Изот Кривошапкин, Миша Пермяков, Ян Лукин, Витя Яковлев, Колья Сергеев, Михаил Аржаков, Миша Соловьев, Вова Кривошапкин, Кеша Чичигинов, Майя Фомина, Гоша Неустроев, Никита Элясов уо.д.а.

2019с Чурапчыбыт улууһун ыспартыбынай уопастыбаннаһын санаатынан, улуус дьаһалтатын сөбүлэһинэн, С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар 5-с «Б» ыспартыбынай — естественнай кылаас аһыллан, 24 оҕо үөрэхтэрин, дьарыктарын саҕалаатылар. Бу — 6 сыллаах бырайыак Сыллата 5-с кылаастан успуорка талааннаах, баҕалаах оҕолору хомуйан дьарыктыа, 5 сылынан 150 оҕо буолуоҕа. Улууслуттар таһаарылаахтык үлэһи оҕолор Чурапчытааһы федеральнай физическэй култуура уонна успуорт үнүстүүтүн ректорынын Илюкентий Готовцевтыын уонна саха норуотун аан дойду таһымнаах таһаарыт, Саха АССР, РСФСР, ССРС үтүөлээх тириэньэрэ, Саха АССР үтүөлээх учуутала, Д.П.Коркин аатынан Чурапчытааһы ыспартыбынай интэринээт-оскуолатын дириэктэринин Николай Гуляевтыын биридэ үлэлээһингэ дуогабар түһэрсэн, былааннаах үлэ ытыллар.

Бу 20 сыл устата Оҕо успуордун оскуолатыгар элбэх ычат үрэнэн, итиллэн табыста. Оҕолорбут урдүкү успуорка ситиһиһлэринэн биһиги киэн туттабыт, ол курдук Арасыйыа успуордун маастардара: Жергина Нария, Миронов Николай, Аржаков Роман, Захаров Уйусхан, Яковлев Дьулус, Охлопков Петр, Соловьев Михаил, Алексеев Василий уонна Саха өрөспүүбүлүкэтин успуордун маастардара Брызгаев Александр, Сивцев Николай, Седалицев Ньургун, Пугачев Андрей, Аржаков Роман, Яковлев Роман, Монастырев Петр, Седалицев Николай, Яковлев Мичил, Строев Борис, Борисова Сардаана, Батарина Саяна, Смирникова Ньургуйаана. Оҕолорбут ситиһиһлэрэ — тириэньэрдэр, кэлэктиип барытын үлэтин түмүгэ, ситиһиһтэ буолар.

Улууслут дьаһалтатыгар, үөрэх салалтатыгар, бу сылларга оскуолабытын салайыт салайааччыларбытыгар: В.С.Дьяконова, С.С.Морфунова, Д.В.Егорова, кинилэри кытары биридэ үлэлээбит кэлэктииптэргэ махтанабыт. Күн бүгүн таһаарылаахтык биридэ үлэһи сылдыар кэлэктииптэригэр: С.П.Макарова, С.С.Артемыева, П.В.Егорова, Е.П.Баранцова, С.Н.Захарова, тириэньэрдэрэ Н.Ф.Смирникова, Н.К.Сивцев, Г.И.Кривошапкина, Е.С.Капитонова, П.Д.Собакина, С.К.Попова, эдэр көпүөнэ тириэньэрдэригэр уонна бары үлэһиттэригэр эмиз махтал тылларын аныыбыт.

Оскуолабыт, кэлэктииппит үлэтэ түмүктээх буолун, таһыма сыллата урдүү турдун. Оҕолорбут успуорка ситиһиһлэнэ туруохтара диэн эрэнэбит. Бүгүңгү үбүлүөйгө сылбытыгар үлэбит түмүгүн санаан туран, бука барыгытын эбэрдэһиһиң! Үлэс үрдүк ситиһини, чаһыан доруобуйаны, чөл оҕо баҕарабын.

Яков ОКОНЕШНИКОВ, ДЮСШ дириэктэрэ, РФ уонна СӨ успуорка туйгуна.

Быйыл Чурапчы оҕо ыспартыбынай оскуолата тэриллибитэ 20 сылын туюппа. Бу сыллар усталарыгар уопсай үлэс элбэх ситиһиһлэр кэллилэр, үгүс көпүөнэ ычат үрэнэн, эт-хаан, өй-санаа өттүнэн сайдан табыстылар. Оскуолага дьарыктаммыт оҕолор Арасыйыа, Улук Илин уонна Сибиир, өрөспүүбүлүкэ араас таһымнаах күрэхтэһиһлэрин кыайылаахтарынан буоллулар. Үгүс оҕолор бэйэлэрин олохторугар, успуорка урдүкү ситиһиһтэ тиийбэтэх да буоллахтарына, олоххо сыаллаах ситиһиһлээх буола үрэнэн, сайдан, олох киэн аартыгар үктэннилэр.

Бүгүңгү күңгэ улуустааһы оҕо ыспартыбынай оскуолатыгар 38 үлэһит баар, онтон 21-рэ тириэньэр-учууталлар. Улууслут дьаһалтатын, үөрэх салалтатын өйбүллэринэн 7 нэһилиэккэ 11 успуорт көрүнэр — көнүл тустууга, буюксага, волейболга, тизинсэ буулдьанан ытыыга, сүүрүүгэ, хотугу многоборьега, гирэсэ, мас тардыһыытыгар, атах оонньуугар, аэробикага уопсайа 720 оҕо хабыллан сылдыар, саналыы ирдэбиллэрин былааннаах үлэ тэтимнээхтик ытыллар. Чурапчы улууһун ыспартыбынай ситиһиһлэригэр ДЮСШ бэтэрээннэрин үлэлэрэ тусла дириң ис хоһоонноох устуоруйалаах. Бүгүңгү күңгэ киинлэр үлэлээбит үлэлэрин ситимнээн, ситэрэн, оҕону успуорка уһуйабыт, дьарыктыыбыт.

1999 сыл Чурапчы улууһун дьаһалтатын баһылыга Алексей Шадрин атырдьах ыйын 30 күнүгө 405 нүмэрдээх дьаһалынан улуустааһы үөрэх салалтатын иһинэн оҕо ыспартыбынай оскуолатын аһар туһунан уурааҕа тахсыбыта. Бу дьаһал тахсыан да иннинэ, оҕо успуордун эйгэтигэр үлэһи сылдыар педагогтар, бэтэрээн ыспарсымыаннарбыт, улуус иһинэн маастабы көрүнэргэ аналлаах үөрэх тэрилтэтэ наадатын туһунан сүбэлэһиһлэр, кэлэктииптэр турбуттара. Улууска оҕолор маастабы көрүнүгэринэн дьарыктанар усулуобуйаларын тэрийэргэ Оҕо улуустааһы оскуолата аһыллытын болпурюһа сытыытык турбута.

Бу кэмнэргэ улууслуттар 1957 сылтан Чурапчытааһы педагогическай училище баазатыгар аһыллыбыт өрөспүүбүлүкэтээһи оҕо ыспартыбынай интэринээт — оскуолата бэйэтэ киэн устуоруйалаах, Олимп чыпчаалыгар тиийэ ситиһиһлэрдээх. Дмитрий Коркин аатын урдүктүк сүгэр оскуола 1991 сылтан улууслуттар таһаарылаахтык үлэһи. «Ханнык көрүнүгэ улуустааһы оҕо ыспартыбынай оскуолатыгар дьарыктыыбыт?» диэн болпурюоска сүбэлэһи буолбута. Ол кэмнэргэ улуустааһы үөрэх салалтатын начаалынныһынан үлэһи оҕолорбут Михаил Никуфоров, ыспартыбынай интэринээт-оскуола дириэктэр Михаил Гуляев быһаччы дьаһалларынан, кыттыларынан оҕо успуордун оскуолата эбии үөрэхтэһин быһытынан аһыллыбыта. Маннай, Чурапчыга оройуон киинигэр баар СӨ култуураатын үтүөлээх үлэһитэ, ССРС физическэй култуурага уонна успуорка туйгуна, Чурапчы успуордун бастакы ситиһиһлэрин тустээбит ытык киһибит Афанасий Кирикович Софронов аатынан ыспартыбынай саалага үлэ

ТИЭРГЭН

Дьиз кэргэнгэ аналлаах балаһа

Күн кэриэтэ киһим

Ийэм, мин санаабыр, саамай кыраһыабай Ийэм мийгин куустаабына, саамай дьоллоохлун, кини сырдык мичээрэ үтүө-кэрэ-уһуйар Күн күбэй ийэм биригэ төрөөбүт – алтыалар. Оттон биһиги биригэ төрөөбүттэр – үтүөбүт, мин, быраатым Дамир, балтым Дарьяна.

Биһиги дьиз кэргэн илэн кэммитигэр кичэллээхтик ууруллубут дьиз кэргэн хаартыскаларын кэммитэн-кэммитэр ылан көрөрбүтүн сөбүлүүбүт. Ийэбит хаартыскалары көрдөрө-көрдөрө, төрүттэрибит, аймактарбыт, тустарынан интэриэһинэйдик кэпсээнчү. Ийэм Полина Иннокентьевна идэтинэн учуутал буолан, дьизтээби үлэбитин онорорбутугар, ахсааны суоттуурбутугар көмөлөһөр.

Төрөөбүт күннэрбитин, Сана дьылы уонна да атын бырааһынньыктары дьиз кэргэниһин бары биригэ мустан ас астаан, бэлэтиибит. Саас, сайын ыраас сибидэй салгынан айылҕаба тахсан аһыыбыт, оонньуубут, саас бастагы сибэкини – ньургуннар кэрэбүт. Оттон саас аҕабыт Анатолий Семенович бултуур. Кини булдуутан аймактарбытын күндүлүүр. Хас сайын айыы биһиги дьиз кэргэн, эбэм уонна ийэм биригэ төрөөбүттэрэ буолан, битэмииннээх сир аһын арааһын хомуйабыт. Маны таһынан Уус Тааттага ийэбит биригэ төрөөбүт эдийиһигэр Ленага тийэн өрүс луугун хомуйабыт, сөтүөлүүбүт, дуоһуя сыныанабыт. Сайынны уһун өрөбүллэргэ, атырдыах ыйыгар, Дьокуускай куоракка кириэн пааркага сылдьабыт, онно араас аттракционнарга хатааһылыбыт, хаартыскага түһэбит, миннигэс астары атыылаһан амсайабыт. Сана үөрэх дьылыгар бэлэмнэнэн, оскуолага кэтэр танаһы-сабы, үөрэнэргэ туттуллар малы-салы атыылаһабыт.

Маны таһынан сайынны тэлгэхэбит иһигэр ийэбит сибэки арааһын олордор. Сибэкилэргэ бэйэбит уу кутабыт, көрөбүт-истэбит. Быраатым аҕабытын кытары булка-алка, дьиз ис-тас үлэтигэр тэннэ сылдьылар.

Ийэбин Полина Иннокентьевнаны наһаа таптыыбын. Кини иистэнэрин олус сөбүлүүр. Сана дьыллаабы маскараттарбытын, ыһааха кэтэр сахалыы танасытын барытын бэйэтэ тигэр. Биһиги, кыргыттар, ийэбитигэр ас астыырга, дьиз хомуйарга, иистэнэригэр көмөлөһөбүт. Улааттахпына, ийэм курдук тугу барытын сатыыр буолуохлун баҕарабын.

Дарина КАРПОВА,

И.М.Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатын 6 кылааһын үөрэнээччигэ.

«СТРОПТИВЫЕ МЫШАТА» сокууска ырысыаба

Кэлэн иһэр 2020 сыл Кытай гороскуобунан Үрүн Крыыса сыла. Онон бырааһынньыктаабы остуолбутугар сыл бэлэстэ баара тобдостоох.

12 киһиэхэ тийэр бородукта:

- Ууллубут сыыр – 3 устуука
- Крабовый палочка – 300-400 г.
- Майонез – 100-150 г.
- Чеснок – сөбүлүүргүнэн.

1. Ууллубут сыыры түөркэлибит. Онон түөркэлэммит крабовый палочканы, майонезы, чесногу эбэбит. Табыллыбыт маассаны холодильникка биир чаас устата туруорабыт.

2. Ити маассабытынан кутуях быһыытын оноробут. Түөркэлэммит крабовый палочканы үрдүн кизгэтэн сыбыыбыт.

3. Кутуяхпыт хараһын бизэрһинэн, кулгаабын моркуобунай, кутуругун крабовый палочканы оноробут. Бүлүүдэни кизгэтэн, тэриэлкэ ортотугар сыр купуоктарын ууруоха сеп.

«Строптивные мышата» сокуусканы тымныган баран остуолга уурабыт.

Миннигэстик аһаан!

Сана дьылы көрсөр үгэстэр

Кэтэһиһлээх Сана дьылбыт бырааһынньыга күнтэн күн чугаһаатар чугаһаан иһэр. Дьон-сэргэ дьизтин-уотун кизгэтэр, харыйаларын симиһлэр, итинни тэнэ сана дьыллаабы аһы-үөлү кыралаан атыылаһан хаһаанан, маскараттары бэлэмнэн түбүгүрэллэр.

Сана дьыл – дьиз кэргэн бырааһынньыга. Хас биридди дьиз кэргэн бу бырааһынньыгы уратытык бэлэтиир. Ол эбэтэр дьизни ис бараанын кизгэтэн, дьиктинэн толорор, ис эйгэни сылааһынан тыынныыр үгэстээхтэр. Бу аптаах бырааһынньыгы хайдах көрсөллөрүн туһунан аһан иһэр дьонтон ыйыталаастым:

1. Уон икки чааһы остуол тула олорон көрсөбүт. Ол кэнниттэн убайбын кытта салют ыта таһырдыа тахсааччыбыт. Кини хайаан даҕаны ийэбит бэргэһитин кэтэр үгэстээх. Тоботун билбэтим.

2. Эһэбит эрдэ тулар, утуйар буолан, Сана дьылбыт бырааһынньыгын күнү эрдэттэн бэлэтиибит. Сыл айыы кизгэтиллибит харыйабыт аттыгар туран эрдэ дьиз кэргэниһин хаартыскага түһэбит.

3. Ханньык баҕар түгэһтэ сана дьылбытын төрөллүттэрибитин кытары биригэ көрсөбүт. Остуолга хайаан даҕаны ийэбит миннигэс бэргэһит, фирменнэй китаискай пельменэ уонна элтиэн онорбут сааһага баар буолар. Итинни таһынан аһыгы үйэ сизринэн, интэриэһиттэн арвас салааттар ырысыаптарын көрөн, оноробут. Уон икки чааһы көрсөн баран, бэйэ-бэйэбитин эбэрдэлэһэбит, бэлэхтэрибитин бэрсэбит. Сылаас үгүттээх нэби иһэ-иһэ, тэлэһиһсэргэ Сана дьыллаабы кэнсиэри көрөбүт.

4. Биһиги сылын айыы Кремль курааннара тыаһыыр кэмигэр шампанскайдаах бокалга ыксалынан илиһкэ баҕа санаабытын суруйан, уматан иһэбит. Баҕа санааларбыт барыта туолар курдуктар.

5. Кэнники кэмгэ дьиз кэргэниһин, добоһтору кытары элбэх буолан, биир пуорма таһаһы кэтэн, өйдөбүннүк хаартыскага түһэр муода олохсуйда. Онуоха биһиги дьиз кэргэн былырынын уонна быыл эмиэ түстүлүт. Инникитин да үгэс онорон хаартыскага түһүөхпүт.

6. Сана дьыл бырааһынньыгын эбэлээх эһэбин кытары ыла сатыыбын. Дьиз кэргэниһин бырааһынньыктаабы остуолга, харыйа тула хаартыскага түһэбит. Сылын айыы бэлэхтэри онорон бэрсэбит.

7. Биһиги сылын айыы харыйабытыгар оонньуурдары эби атыылаһан иһэбит.

8. Сана дьылбытын элбэх буолан бэлэтиирбитин сөбүлүүбүт. Онон бары элбэх буолан мустан, ас астаан аһыыбыт, салют ытабыт, истин тыллардаах баҕа санааларбытын бэйэ-бэйэбитигэр элэтибүт.

9. Сана дьыл буолара биригэ хаалпына, бырааһынньыктаабы настырыаннабытын көтөбөн, «Один дома» киһини хал буолбака сөбүтэн көрөбүт.

10. Элбэх оҕолор буолан, сана дьыллаабы харыйабытын эрдэ туруорабыт. Бырааһынньык күн бары салют көрө таһырдыа тахсар кэмнэригэр харыйабыт аһыгар бэлэхтэрибитин уурабыт. Кириэн баран оҕолор үөрэн-көтөн баҕаарактарын сыымайдаан, астынан, үөрүү бөҕө буолааччылар.

11. Эрдэ ыкса ыалларбытын кытары сыл айыы хаарынан оноруктары онорор элтибит. Онтукайбытыгар түүн уон икки чаас кэнниттэн салют ытарбыт. Ону таһынан ытынан хатааһылырбыт. Онон аҕам сигнал бизэр этэ. Оттон ийэбит сыл бэлэтигэр сөл түбэһиннэрэн, сыл айыы биридди сувениры атыылаһан мунньар.

Сыһыарыны бэлэмнээтэ Марфа ПЕТРОВА.

— 2019 — АРАССЫЙАҒА ТЫЙААТЫР СЫЛ —

АЙАР УМСУЛБАН САЛБАННЫН, ЫТЫС ТЫАҒА УБАРААБАТЫН!

2019 сыл дойду үрдүнэн Тыйаатыр сылын биллэриллибит П. М. Решетников аатынан Чурапчытаабы норуодунай тыйаатыр төрүтэммитэ 50 сылын бэлэтиир үбүлүйдээх сылыгар сөл түбэстэ. Улууспутун өрөспүүбүлүкэни ааһан Араассыйаҕа киэнник биллэрбит тапталлаах тыйаатырбыт бу үйэ анаардаах бэлэ сылларын үлэһэ үтүө түмүктэрдээх көрсөллөр. Сочи куоракка буолбут „На высоте“ Бүтүн Араассыйатаабы тыйаатыраалынай бэстибээлгэ кыттан, Иван Бушков салайааччылаах тыйаатыр „Гран При“ үрдүк аатын ылла. Ыйыл иккис төгүлүн „Саха Өрөспүүбүлүкэтин бастыг тыйаатыра“ дизн ааты сүктэ.

Ахсынны 12 күнүгэр „Айылгы“ норуот айымньытын дыэттигэр Чурапчытаабы норуодунай тыйаатыр 50 сылын туолуутугар аналлаах үөрүүлээх дыаһал буолла. Дьоро чааска Чурапчы улуунун, Чурапчы нэһилиэтин дыаһалтартан, Өрөспүүбүлүкэ култуураҕа уонна

духобунай сайдыыга министристибэттэн, Чурапчытаабы култуура салаатыттан нэһиликтэр дыаһалтартан тыйаатыр үс көлүөнэ артыыстара кыттыны ыллылар.

Бырааһынныгы үөрүүлээхтик аһыыга, бастаан, Чурапчы улуунун култууратын сайдыытыгар өр кэмнэ үлэлээбит, дьонун сэргэтин убаастабылын, махталын ылбыт ССРС култууратын туйгуна, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бочуоттаах бэтэрээнэ Василий Дьячковская, Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын туйгуна Екатерина Дьячковская тустарынан уус-уран киинэ көрдөрүлүннэ.

Эбэрдэ тыл эппит Чурапчы улуунун баһылыгын эбэһинэһин толороочу Алексей Ноговицын, улуус баһылыгын социальнай боллуростарга солбуйааччы Николай

Аммосов, Чурапчы нэһилиэтин баһылыгын бастакы солбуйааччы Алексей Бурцев, Чурапчы нэһилиэтин дыкуутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Евгений Попов тыйаатыр улууска ылар оруолун, кэрэни-сырдыгы тарбатыыга үрдүк ситиһиилээх үлэтин бэлэстэтиллэр, махталларын тиэртилэр, өссө үрдүк кирбиилэри баҕардылар. „Улуус сайдыытыгар кылаатын иһин“ иккис иштиэпэннээх бэлээнэн Мария Герасимова, Надежда Заболоцкая, „Чурапчы нэһилиэтин Бочуоттаах гражданина“ бэлээнэн Иван Бушков, Бочуотунай грамотанан Олег Осипов, махтал суругунан Валентина Пинигина, Иван Еремеев, Афанасий Сокольников наҕараадаланнылар.

Култуура уонна духобунай сайдыы министристибэтин үлэһитэ Галина Архипова „Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын туйгуна“ бэлэни „Айыллаан“ норуот айымньытын дыэттин уус-уран салайааччытыгар Ольга Новаҕа, министир махтал суругун Мэнэ-Ханалас улуутугар режиссерунан үлэһиир Алексей Ходуловка, „Саха“

НКИХ режиссеругар Анна Пудоваҕа туттарда. Өрөспүүбүлүкэтээби норуот айымньытын дыэттин Бочуотунай грамотатынан Алексей Ноговицын, Махтал суругунан Саргылана Дьячковская, Клара Кондратьева, Гаврил Жирков, Оксана Жиркова наҕараадаланнылар. Тыйаатыр диэйтэллэрин сойууһун Бочуотунай грамотатын Мария Герасимова, Валентина Пинигина туттулар.

Чурапчытаабы култуура салалтатын салайааччыта Дмитрий Попов улууспутугар өр сылларга култуура сайдыытыгар үлэлээбит Иван Кандинский аатынан бэлээнэн Василий Дьячковский наҕараадалаата. Улууспут култуурата, тыйаатыра сайдыытыгар ситиһиилээхтик, үрдүк көрдөрүүлээхтик үлэлээбит дьон улахан бөлөхтөрүгэр „Сцена бэтэрээнэ“ бэлэһэр, үрүн көмүс бэлэһэр Бочуотунай грамоталар, махтал суруктар туттарылыннылар.

Үөрүүлээх күнүгэ эбэрдэлэрин этэ, аҕа, орто, эдэр саастаах көлүөнэ артыыстар тахсыылары ытыс тыаһынан добуһуолланна. Нэһилиэк, тэрилтэ салайааччылары эбэрдэ тылы этилиэр, наҕараадалары туттардылар.

Тыйаатыр сылын чэрчитинэн, нэһиликтэр икки ардыларыгар „Овация“ жөрүү-куонкурус кыйаыылаахтарыгар наҕараадалар туттарылыннылар. Гран-при үрдүк аатын Сыланнаабы А. И. Сивцев аатынан сынньалан киинэ ылла. Бастакы иштиэпэннээх лауреатынан Алабар „Ырыа“.

иккис иштиэпэннээбинэн Одьулуун „Сайдыс“, үһүс иштиэпэннээбинэн Болтоно норуот айымньыларын дыэлэрэ буолулар. Бастакы иштиэпэннээх дипломант аатын Төлөй „Аартык“, Хадаар иккис иштиэпэннээх дипломант аатын Кытаанах „Түһүлгэ“, үһүс иштиэпэннээх дипломант аатын Хадаар „Тускул“ норуот айымньытын дыэлэрэ ыллылар.

Бастыг оруолу толороочуларга, уотунан, көстүүмнэринэн, режиссерга анал номинациялар туттарылыннылар.

Тыйаатыр үбүлүйдээх дьоро кизэһэтэ айымньылаах, умсулбанаах үлэлэрэ өссө үүнэ-сайда, өрөгөйдүү турарыгар, быыс сабыллыбатыгар, ытыс тыаһа убаарабатыгар баҕарар алгыһынан түмүктэннэ.

Алексей СЛЕПЦОВ,
Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ
хаартыскаҕа түһэриитэ.

— УЛЭ ЧУЛУУЛАРА —

Идэтин толору баһылаабыт быраас

Дьокуускайга национальнай медицинэ киинигэр идэлэрин толору баһылаабыт, үрдүк таһымнаах, уопуттаах быраастар аһыаҕа суохтар. Кинилэр ортолоругар педиатр бырааһынан бэриниилээхтик үлэһи сылдьар Чурапчы кийиитин Валентина Евдокимовна Дьячковскаяны ааттыбыт. Кини 1986 с. СГУ медицинскэй факультетын бүтэриэбиттэн, доруобуйа харыстабылын эйгэтигэр 30-тан тахса сыл эңкилэ суох, бэриниилээхтик үлэһиир. Диринг билиилээх, уопуттаах үлэһити 2001 сылтан Медицинэ киинин 1 Недээх өрөспүүбүлүкэтээби балыһа педиатрия киинин приемнуур диагностическай отделениятын сэбиэдиссэйинэн аныыллар.

Кыра оҕо туга ыалдыбытын сонно тута быһааран, диагноз туруорар, сөптөөхтүк эмтиир, наада буоллабына, суһал эппэрээсийэһэ аныыр уустук. Онуоха кэлэктибин түмэн, тирээн турар бары боптуруостарга сөптөөх быһаарыныылары ылынан, үлэни-хамнаһы сүрүннээһин салайааччы сатабыллаах салайыстынан барыта кыаллар буоллаҕа.

Бу балыһаҕа сууканы эргиччи, сыл устата быһа холоон, өрөспүүбүлүкэ улуустарыттан уонна Дьокуускай куораттан 33 тыһыынча кэринэ оҕо кириэн көрдөрүнэр, эмтэнэр. Итинтэн 80 бырыһыана эмискэ ыалдьан, араас көрүннээхтик энэйэн, ыараханньык ыалдьан кэлэллэр. Холбур, биһиги улуустаабы киин балыһабытыттан 15 сыл устата 4000 кэринэ ыараханньык ыалдыбыт оҕо бу киингэ

кириэн эмтэннэ, доруобуйатын туругун тулсарынна.

Кинилэр ортолоругар Чурапчы нэһилиэтин олохтооҕо Андрей Григорьевич Иванов икки сизин сылын аайы медицинэ киинигэр бу отделениега киллэрэн доруобуйаларын реабилитациялан таһаарар. Онуоха Валентина Евдокимовна туох баар ирдэнэр докумуоннарын барытын толорторон, эмтэни толору кууруһун анаан, болбонтотун ууран эмтэтэрин, бэйэтин сизэнэрин кэриэтэ олус кыһамнылаахтык бүүбэйдиирин махтана бэлэтиир: „Мин Дьячковскайдар дыз кэргэттэрин кытта алтыһылым ыраатта. Сахалы сизэрдээх, элэккэй майгылаах дьонун ыаллар. Валентина Евдокимовна кэргэнин Николай Семеновичи быраатым кэриэтэ истинник саныбын. Кини аҕата Семен Николаевич Дьячковскай мин эдэр эрдэхпинэ, суоплар идэтигэр үөрэттэрэн, ОДКХ тэрилтэтигэр үлэһитинэн ылбыта. Ол кэмтэн ыла, кун бүгүнүгэр диэри уруулбун араарбакка, суопларды ысгыдыбын. Ошон аҕам кэриэтэ саныыр олох оскуопатыгар үөрэппит киһибэр истинник махтанабын.“

Семен Николаевичтаабы кытта ыкса алтыһан, кини оҕолоро мизэх убай-быраат тэнэ буолбуттара. Онтон ыла сибээспитин быспалпыт.

Кэргэним Ирина Васильевна Иванова ыараханньык ыалдьан олохтон туораабыта. Киниттэн биер кыыстаахпын. Кэргэним барахсан ыалды сытар кэмнэригэр Валентина Евдокимовна эмтээн-томтоон, сүбэлээн-амалаан олус өйөөбүтэ, көмөлөспүтэ, аанньалбыт тэнэ киһи буолбута. Ошон

киинэхэ махталым мунгура суох.

Аны билигин икки сиземин бэйэм иитэ сылдьабын. Иккиэн кыра эрдэхтэриттэн ыалдыаллар. Ошон сотору-сотору балыһаһаанабыт. Сааһырыт киһиэхэ кыра, ыарытылар оҕолору көрүү-исти туһугар ыарахаттардаах. Онуоха эмиз чугас дьонун Валентиналаах Николай сүбэлэрэ-амалара мизэх тирэх буолар, санаабын беэргөтөр. Түгэнинэн туһанан, Валентина Евдокимовнаны үбүлүйдээх сааһынан итиитик-истинник эбэрдэлибин! Сыралаах үлэтигэр өссө үрдүк ситиһиилэри, дыз кэргэнигэр туруктаах олох, дьору-соргуну, кытаанах доруобуйаны баҕарыбын!

Олох араас очуругар түбэспит Андрей Григорьевич курдук элбэх кыһалҕалаах төрөппүт Валентина Евдокимовна кабинетин аанын үгүстүк тонсуйар буолуохтаах. Онуоха кини барыларын болбойон истэн, үтүө тылынан төрөппүт санаатын беэргөтөн, кырачааннар ыарыыларын чөлчөтөн атаарар. Үрдүк категориялаах быраас өр сыллаах, сыралаах үлэтин үгүс бочуотунай грамоталар туоһулууллар. Онтон саамай сүрүнүн ааттаатааха. РФ уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин доруобуйа харыстабылыгар туйгуна аат инэрлллибитэ. Ону тэнэ Араассыйа доруобуйа харыстабылыгар министристибэтин бочуотунай грамотатынан бэлэстэммитэ.

Кырачаан киһи доруобуйата көнөн, кыһалҕата суох дьоглоох оҕо сааһы билэрэ, төрөппүттэр мунура суох махталлара үрүн халааттаах аанньаллары үрдүккэ кынаттыр буоллаҕа.

Анна ЗАХАРОВА.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү киһибитин Анастасия Афанасьевна ГРИГОРЬЕВАНЫ "Саха өрөспүүбүлүкэтин үөрэбүрүмтүн үтүөлээх үлэһитэ" аат илгэрлибидинэн, истинник эбэрдэлиибит!

Айымньылаах үлэсэр өссө үрдүк ситиһиллэри, кытаанах доруобуйаны баҕарабыт!

Кэргэнин, оболорун, биһигэ төрөөбүттэрин.

— СУРУТУУ — 2020 —

Аахсыйа салбанар

Суругу аахсыйатын чепчэкэ салбанар. Ааспыт сырыыга эстафетаны Владимир Еремеев улуус дыкутаатыгар, Биһир кэпим сакаасчыт сулуустатын начальнигыгар Афанасий Афанасьевич Степановка ыыппыта. Афанасий Афанасьевич бу эстафетаны өйөөн, бэйэтин Хадаарын нэһилигин 3 олохтоосор «Саһа олох» хаһыаты сурутта. Афанасий Степанов эстафетаны салгыы улуус дыкутаатыгар, улуус дыһалтатын юриһыгар Василий Васильевич Хомодорова ыытар.

Бу күрдүк биһиги улууспут биллэр-көстөр дыһоо биһиги тэрийэр аахсыйабытыгар көхтөөхтүк кытталлар. Кинилэргэ улахан махталбытын тиздэбит.

Оттон эһиги «Саһа олох» хаһыака Арасыйыа почтатын уонна эрдэксыйэ нөүгө суругуохутун сөп. Маны таһынан электроннай суругу эмиз ытыллар. Улуунук хаһыатыгар сурут, аах, сэргээ, туһан!

"СО" кэр.

"СО" кэр.

Дьокутаат үтө холобура

Улуус үрдүнэн «Саһа олох» хаһыака суругу ытылла турар. Бу сырыыга Ил Түмэн дьокутаата, саллаас хаһытаана, улууска «Юнармия» Бүтүн Арасыйыаҥаҥа хамсааһын бэрэссэдээтэлэ Семен Иванович Никитин улуус социальнай аранатын өйдөөн туран, эрдэксыйэ дьыттыттан алта ый устата кэлэн ыларга, Чурапчы нэһилигин элбэх оҕолоох 1 ийэсэ, бизнисиһэ социальнай үлэһит көрүүтүгэр-иститигэр олорор 9 киһиэхэ хаһыаты суруйтарда. Бу буолар — норуот талан ытыт дьокутаатын биһир истин болҕомтото, кыһамныта.

"СО" кэр.

Малдьэхи олохтоосор, бырааһыт, убайыт ПЕСТЕРЕВ Николай Николаевич II

ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, аҕаһыгар, тавыһытыгар Николай Николаевичка, кэргэнигэр Елизавета Семеновнага, уопаттарыгар, биһигэ төрөөбүттэригэр дилин кутурбаммытын тиздэбит.

Посельскайдар, Луковцевтар, Осиповтар.

Чурапчы нэһилигин олохтоосор, ытыктыр санаһыт СЕРГЕЕВА Елизавета Ильична

ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, дьыа кэргэнигэр дилин кутурбаммытын тиздэбит.

Чурапчыттан Сергеевтар.

Тапталлаах быраата, ытык Күөл олохтоосор ЧОХОВ Андрей Алексеевич

эдэр сааһыгар уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, «Кыталык» уһууаан иитэччигэр Зоя Александровна Оконешиковага, кини дьыа кэргэнигэр дилин кутурбаммытын тиздэбит.

Чурапчы улуунун үөрэх салалтатын профсоюзун кэммитизэ, «Кыталык» уһууаан кэпэктиһэ.

Хоптобо нэһилигин олохтоосор, күндү оҕом, бырааһыт, убайыт АНЕМПОДИСТОВ Иван Иванович

ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, оболоругар, сизнэригэр дилин кутурбаммытын тиздэбит.

Ийэтэ Анисия Еремеевна, биһигэ төрөөбүттэрэ, кинилэр дьыа кэргэттэрэ, оболоро, сизнэригэр.

Кутурбаммытын тиздэбит.

Хоптобо нэһилигин олохтоосор, Эрилик Эристин аатынан солхуоска механизаторунан, сыбаарсытынан үлэстэбит. Биллиилээх рационализатор, үлэ бэтэрээнэ Анемподистов Иван Иванович уһун, ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, оболоругар, сизнэригэр, биһигэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар,

Күндү тапталлаах кэргэним, ийэбит, эбэбит, балтыбыт, эдьийибит, үлэ бэтэрээнэ доруобуйа харыстабылын туйгуна

УШНИЦКАЯ (Тоскина) Наталья Тимофеевна

ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын билэр дыһонугар, үлэстэнэктэригэр дилинник курутуун туран иһитиннэрэбит.

Кэргэне, оболоро, сизнэригэр, биһигэ төрөөбүттэрэ, оболоро.

Кутурбаммытын тиздэбит.

Тапталлаах эдьийэ Ушницкая Наталья Тимофеевна ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, балтыгар Марианна Тимофеевна Макаровага, кини дьыа кэргэнигэр «Үөрүү» оҕо дьобурун сайыннараар эбии үөрэхтээһин киһинин кэлэктиһэ.

Арыһылаах нэһилигин олохтоосор, үлэ бэтэрээнэ, элбэх оҕо ийэтэ, күндү эдьийибит

ИВАНОВА Варвара Николаевна

олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, оболоругар, сизнэригэр дилин кутурбаммытын тиздэбит.

Чурапчыттан Елдокия, Николай Кожениннар.

Хоптобо нэһилигин олохтоосор, Эрилик Эристин аатынан солхуоска механизаторунан, сыбаарсытынан үлэстэбит. Биллиилээх рационализатор, үлэ бэтэрээнэ Анемподистов Иван Иванович уһун, ыарахан ыарыттан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, оболоругар, сизнэригэр, ийэтигэр, биһигэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар үрдүк үнүүгэ биһигэ үлэстэбит табаарыстара, оҕо сааһын доҕотторо.

Хоптобо нэһилигин олохтоосор, аймахтара Анемподистов Иван Иванович уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

Убаастыыр табаарыстара, оҕо саастарын доҕоро Анемподистов Иван Иванович ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын, ийэтигэр Анисия Еремеевнага, биһигэ төрөөбүттэригэр уонна аймахтарыгар Чорғуй сизнэригэр Пестеревтар, Хоптановтар, Дьячковайдар, Архиповтар.

ССУДО — СБЕРЕГАТЕЛЬНЫЙ СОЮЗ

АКЦИЯ!!!

Займ "Новогодний"

со сниженной ставкой и увеличенным сроком

— БОЛҔОЙУҢ! —

Уоттан сэрэхтээх буолуу сүрүн быраабылалара

Убаастабыллаах төрөппүттэр!

сулууспаларыгар;

"Якутскэнерго" ПАУо үгүс сыллар усталарыгар оҕо электричествоттан сэрэхтээх буолуугу улахан болҕомтотун уураар: энергетиктэр өрөспүүбүлүкэ бары оҕуолаларыгар оболорго сэрэтэр бэсидэни ыытталлар, онно электричество, сыһа тутунааха, доруобуйа уонна олоххо кутталлааһын туһунан кэпсиппэр, энерго эбийиэктэр тастарыгар уоттан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын биһигинэрэллэр.

Быраабылалары дьыа хайаан да хатылыыр наада. Оҕо быраабылалары теһенэн элбэхтик истэр, сөһөнөн үгүздүк өйүгэр хатыыр уонна олсотор туһанар.

БолҔойуҢ! Оболорго анаан 11 сүрүн быраабыланы өйдөтөбүт:

• Трансформатор подстанциятын курутуун нөүгө түһэр, иһирдэ киһэр бобуулаах;

• Энерго эбийиэк куруулариттан сэрэтэр баһилэри хастыыр табыллыбат;

• Энерго эбийиэк аттыгар соннуур көнүлүмэмтэ;

• Быстыбыт боруобакка 8-10 мизэрэттэн ордук чугаһыр бобуулар;

• Быстыбыт эбэтэр үһэттэн саннылыыбыт боруобаты көрдөххүтүнэ, онно чугаһаабакка эрэ, «кавс хазмытынан» (гусиным шагом) тэйэн биэрэххэ наада (атахын сиртэн араарбакка эрэ, икис атаһын теһетүгэр сыһыары уурабын). Уонна тутта улахан дыһно биллэрин, оттон улахан дыһ — энергетиктэр суһал-диспетчерскай

эбэтэр гараас үрдүгэр сылдьыман — ол үрдүнэн аһар уот линийэтин таһынан эмсэһэлээххэ сөп.

• Итити турбаларын тыраасатыгар сылдьыман — ити ууга сизгизэхитин сөп;

• Уот баһаналарыгар ыттыман;

• Уот линийэтин таһыгар уоту оттуман;

• Уот линийэтигэр көгүнү, соннуурдары, скалканы, атын да маллары саба бырабыман. Уот линийэтин аттыгар селфи-палканы туттуман;

• Быстыбыт эбэтэр үһэттэн саннылыыбыт боруобакка эрэ буолбакка, ол аттынааһы тутууларга, предметтэргэ (олбуор, гараас, массына уо.д.а.), тобо дьэтэххэ, кинилэр кууруулаах (под напряжением) туруохтары сөп.

Убаастабыллаах төрөппүттэр, оболоругулар электричество уота тух туһалааһын уонна быраабыланы тутуспатаха кутталлааһын хайаан да быһааран сыһыны. Өйдөөн: оболоруг эһэнэ сыдыаллара — эһигиттэн тутулуктаах!

Хас биһирди түбэһ көрбүт алдьаныһытын уонна сэрэхтээх түгүнэри олохтоох уот ситимин тэрилтэтин суукканы быһа үлэлиир диспетчерскай сулууспалар биллэрэр буолун.

Киин электрическэй ситим пресс-сулууспата.

Биһир дойдубааһыт, Хатылы нэһилигин олохтоосор, саха сылгытын дэлэтигэ, суурдүүгэ уһун сылларга ситиһилээхтик үлэстэбит

БЕЛЯЕВ Михаил Николаевич

соһумардык олохтон туораабытынан, кыһыгар Марианна Михайловнага, сизнигэр, убайыгар Николай Николаевичка, эдьийдэригэр Анна Николаевнага, Фекла Николаевнага, Любовь Николаевнага, аймахтарыгар дилин кутурбаммытын тиздэбит.

Хатылы нэһилигин дыһалтата, бэтэрээнэрин сэбизтэ.

Кутурбаммытын тиздэбит.

Биһигэ үөрэммит доҕордору Беляев Михаил Николаевич соһумардык олохтон туораабытынан, кыһыгар Марианнага, сизнигэр, биһигэ төрөөбүттэригэр, чугас дыһонугар

Хатылы орто оҕуолатын 1979 с. биһигэ бүтэрбит доҕотторо.

Истинник саныыр бырааттара, убайдара, улууска, өрөспүүбүлүкэ аҕ суурдүүгүгэр үгүс кылаатын киллэрбит тириинэр.

Хатылы нэһилигин олохтоосор Беляев Михаил Николаевич соһуччу олохтон туораабытынан, кыһыгар Марианнага, сизнигэр, биһигэ төрөөбүттэригэр, чугас дыһонугар Демьяновтар, Лыткиновтар, Харлампьевтар дьыа кэргэттэрэ.

Тапталлаах быраата Беляев Михаил Николаевич соһумардык олохтон туораабытынан, ытыктыр учууталларыгар, кэллээлэригэр Анна Николаевна Николаевага болот Боогур аатынан Хатылы орто оҕуолатын кэлэктиһэ.

Күндү доҕорбүт НИКОЛАЕВ Павел Егорович

уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Сардаанага, оболоругар Сашока, Ангелинага, Андрианна, Анжеликага уонна сизнэригэр, биһигэ төрөөбүттэригэр дилин кутурбаммытын тиздэбит.

Күөрэгэй Алаһыгар биһигэ улааппыт доҕотторо.

Кутурбаммытын тиздэбит.

Тапталлаах аҕата Николаев Павел

Егорович уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, кыһыгар Ангелинага биһигэ үөрэммит доҕотторо, төрөппүттэр, кылаас салыааччыта Ольга Юрьевна.

Күндү күтөттэрэ Николаев Павел Егорович уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, чугас ыалларыгар Люция Васильевна, Карл Васильевич Макаровтар дьыа кэргэттэригэр, кинилэр оболоругар, сизнэригэр чугас ыаллара.

Кылааһынай эрдээктэр - Л.В. ГОРОХОВА.

Кылааһынай эрдээктэри салбуйаһы - Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.

Эпикеттир сакордтар, сурук оҕоһа - А. Н. ЗАХАРОВА.

Экзистэмкэ, тыа хаһааһыстыбатын отдела - А.М. СЛЕПЦОВ

Карэспандыһаннар - С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ, М.В. ПЕТРОВА

Таванчы - Л.К. ПОПОВА.

Бачэттэһки - Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР

Правительство, Чурапчы улуунун

"Саһа олох" редакция-издательский

холбоһук автономнай учреждение

Российской Федерации Россиянадар

СР управлениһыгар 2012 с. кулун тутар

15 күнүгэр регистрацияламмыт нүмэра

- ПИ №ТУ14-0238

Редакция, издатель

аадырыһа: 678870, Чурапчы

сал, Карл Маркс уул, 26 "а".

Телефоннарыт: редактор

- 41-332, отделлар - 41-265,

41-358. E-mail: sanaoloh@

mail.ru сайт: sanaoloh.ru,

instagram: @sanaoloh

Бачэксэ сакаас: №95 (11652)

Күмэйэ: 1,5 бач. лавис

Ахсаана 1050. Хаһыат сыанаһа: 15

Долгор сдэрэр жинээр санаа редакция

издательствыгар манаа соһ түбүгөр

буһуулаах. Сүрүгэ таһаары чопчулар

буһуулаахтарыгар: sanaoloh@mail.ru

бачэттэһки

Хаһыат бачэксэ бариллэр графика: 16 ч 00 м. Бачэксэ бариллиһа: 16 ч 00 м. "Саһа олох" редакция-издательский холбоһука 18.12.2019 с. иһигэ Вараанна